

D/870/00.02.00/2018

51 § **Valtuustoaloite nro 29/2018 Eettiset ohjeet / Eeva Lääkkö**

KH § 515/27.11.2018

Eeva Lääkkö jätti seuraavan valtuustoaloitteen valtuuston kokouksessa 15.11.2018:

Kunnat ovat toivoneet Kuntaliitolta eettisyyttä käsittelevää ohjetta. Kuntaliiton ohje "Korruptio ja eettisyys kunnassa" löytyy netistä. Kuntaliitto on julkaissut oppaan, jonka avulla kunta voi luoda omat eettiset ohjeensa. Julkaisussa käydään läpi kunnan valvontajärjestelmää sekä tuodaan esiin kunnallishallinnon perusarvot ja niistä johdetut eettiset periaatteet. Ohjeistuksessa todetaan mm. seuraavaa: Kunnan ei tulisi pelkästään määrittää omia eettisiä periaatteitaan vaan myös sitoutua näihin periaatteisiin ja seurata niiden toteutumista käytännössä. Eettisesti toimivassa organisaatiossa henkilöstö voi paremmin ja toiminta on tehokasta. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden resurssit suuntautuvat oikeisiin asioihin, eikä aika kulu eri suuntiin vetämiseen. Viranhaltijoilla ja luottamushenkilöillä onkin tärkeä asema eettisten periaatteiden toteuttamisessa käytännössä. Eettinen näkökulma tulee ottaa huomioon kaikessa kunnan toiminnassa, kuten esim. kunnan tytäryhtiöissä.

Eeva Lääkkö esittää, että kuntaan laaditaan eettiset ohjeet.

Kunnanjohtajan esitys:

Kunnanhallitus päättää siirtää aloitteen kunnan johtoryhmän valmisteltavaksi.

Kunnanhallituksen päätös:

Esitys hyväksyttiin.

KH § 127/16.03.2021

Liitteenä Keminmaan kunnan eettiset ohjeet**Vs. kunnanjohtajan esitys:**

Kunnanhallitus päättää hyväksyä liitteenä olevan asiakirjan Keminmaan kunnan eettiset ohjeet ja esittää valtuustolle, että tämä merkitsee tiedoksi aloitteen johdosta tehdyt toimenpiteet.

Kunnanhallituksen päätös:

Eeva Lääkkö esitti Raimo Arposen, Soili Raution ja Tuula Eilitän kannattamana, että kunnanhallitus hyväksyy liitteenä olevan Keminmaan kunnan eettiset ohjeet. Kunnanhallitus päättää lähettää eettiset ohjeet edelleen valtuuston käsiteltäväksi.

Puheenjohtaja totesi Eeva Lääkön esityksen tulleen kunnanhallituksen päätökseksi.

KV § 51/01.07.2021

Liitteenä Keminmaan kunnan eettiset ohjeet**Kunnanhallituksen esitys valtuustolle:**

Valtuusto päättää käsitellä eettiset ohjeet ja merkitsee ne tiedoksi.

Valtuuston päätös:
Esitys hyväksyttiin.

Keminmaan kunnan eettiset ohjeet

Sisällys

1.	Johdanto.....	3
2.	Kunnan eettiset periaatteet.....	3
2.1	Yleistä eettisistä periaatteista.....	3
2.2	Kunnallishallintoa säätelevät lait.....	3
2.3	Hyvän hallinnon ja toiminnan periaatteet.....	4
3.	Kunnallishallinnon arvot.....	5
3.1	Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.....	5
3.2	Luottamus.....	6
3.3	Avoimuus.....	7
3.4	Puolueettomuus ja riippumattomuus.....	7
3.5	Asiakaslähtöisyys.....	8
3.6	Vastuullisuus.....	8
4.	Eettisyyden edistäminen kunnassa.....	9
5.	Kunnan valvontajärjestelmä ja eettisyyden arviointi.....	9
5.1	Sisäinen ja ulkoinen valvonta.....	9
5.2.	Sisäinen tarkastus.....	10
5.3.	Väärinkäytösten raportointi.....	10
6.	Eturistiriidat, taloudellisten etuuskien vastaanottaminen ja sivutoimilupa.....	11
7.	Epäeettinen toiminta ja korruptio.....	12
8.	Lähteet.....	13

1. Johdanto

Kunnallishallinnon etiikasta puhutaan silloin, kun lainsäädäntö ei yksiselitteisesti ratkaise kaikkia eteen tulevia ongelmia. Eettisesti kestävä kunnallinen päätöksenteko ja toiminta ovat sekä lainmukaisia että yhdessä sovittuja arvoja toteuttavia. Kunnassa tulee käydä keskustelu yhteisistä arvoista, niihin tulee sitoutua ja niiden toteutumista tulee seurata ja arvioida.

Eettinen näkökulma tulee ottaa huomioon koko kuntakonsernissa, niin päätöksenteossa kuin toiminnassakin. Henkilöstön ja luottamushenkilöiden tulee olla tietoisia arvoista ja eettisistä periaatteista, jotta he voivat toimia niiden mukaisesti.

Eettisesti toimivassa organisaatiossa henkilöstö voi paremmin ja toiminta on tehokasta. Luottamushenkilöiden ja työntekijöiden resurssit suuntautuvat oikeisiin asioihin, eikä aika kulu eri suuntiin vetämiseen.

Asiakirjan laadinnassa on käytetty pohjana Kuntaliiton julkaisua Korruptio ja eettisyys kunnassa.

2. Kunnan eettiset periaatteet

2.1 Yleistä eettisistä periaatteista

Kunnallishallinnon eettiset periaatteet voidaan johtaa pitkälti lainsäädännöstä, joka määrittää kuntien toiminnalle vähimmäiskriteerit. Lainsäädäntö muodostaa kuitenkin vain raamit eettiselle toiminnalle kunnassa. Eettiset periaatteet ovat päätöksenteko- ja hallintotoiminnan ratkaistavana olevia arvotarkoituksia.

Eettisten periaatteiden lisäksi kunnan henkilöstön ja luottamushenkilöiden toimintaa ohjaavat mm. virkamiesetiikka ja eri ammattiryhmien ammattietiikka, hyvän hallinnon periaatteet, Kuntaliiton laatimat ohjeet (mm. suositus hyvästä hallitustyöskentelystä, ohjeet sisäistä valvonnasta ja tilintarkastuksesta) sekä kuntastrategioissa mainitut arvot ja periaatteet. Myös kansainväliset toimijat, kuten EU, OECD ja YK, ovat laatineet eettisiä julkistuksia ja ohjeita.

2.2 Kunnallishallintoa säätelevät lait

Kunnallishallinnon päätöksenteon rajat on asetettu lainsäädännössä. Perustuslaissa on säädetty oikeudesta hyvään hallintoon, joka konkretisoituu hallintolain säännöksillä.

Kunnallishallinnon eettiset periaatteet linkittyvät muun muassa perustuslakiin, kuntalakiin, hallintolakiin, rikoslakiin, julkisista hankinnoista annettuun lakiin ja lakiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta.

2.3 Hyvän hallinnon ja toiminnan periaatteet

Hallintolaissa säädetään hyvän hallinnon periaatteista. Niihin kuuluvat muun muassa hallinnon oikeusperiaatteet, jotka ohjaavat viranomaisen päätösharkintaa ja muuta asian käsittelyä. Hyvän hallinnon periaatteet otetaan huomioon kaikessa julkisen hallinnon toiminnassa, ei vain hallintoasian käsittelyssä ja päätöksenteossa.

Kunnan hallinnossa ja toiminnassa toimitaan seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- yhdenvertaisuusperiaate, joka velvoittaa tasapuoliseen kohteluun, johdonmukaisuuteen ja syrjimättömyyteen
- tarkoitussidonnaisuuden periaate, jonka mukaan viranomaisella ei saa olla toiminnassaan vääriä vaikuttimia eikä harkintavaltaa saa käyttää väärin
- objektiviteettiperiaate, joka edellyttää viranomaisilta asiallista ja puolueetonta toimintaa
- suhteellisuusperiaate, joka velvoittaa mitoittamaan keinot niin, ettei kenenkään oikeuksia tai etuja rajoiteta enempää kuin haitan tai vaaran poistaminen edellyttää ja
- luottamuksensuojaperiaate, joka on ennen muuta yksilön suojaa julkista valtaa vastaan ja antaa yksityiselle oikeuden luottaa viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja virheettömyyteen.

Hallinnon oikeusperiaatteet ovat ennen muuta oikeusturvasäännöksiä.

Kunnan hallinnossa ja toiminnassa toimitaan myös seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus
- neuvontavelvollisuus
- hyvän kielenkäytön vaatimus ja
- viranomaisten yhteistyövelvoite.

Kunnan asiakas saa asianmukaisesti palveluita ja viranomainen suorittaa tehtävänsä mahdollisimman tuloksellisesti.

3. Kunnallishallinnon arvot

Arvolla tarkoitetaan tärkeänä pidettyä asiaa tai päämäärää.

Kunnallishallinnon arvot perustuvat kunnan viranomaisten toimintaa ohjaavaan lainsäädäntöön. Perustuslaissa on säädetty oikeudesta hyvään hallintoon, joka konkreettisesti soittuu hallintolain säännöksillä. Kunnallishallinnon eettiset periaatteet ja niistä johdetut arvot linkittyvät muun muassa perustuslakiin, kuntalakiin, hallintolakiin, rikoslakiin, julkisista hankinnoista annettuun lakiin, lakiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta, tietosuoja-asetukseen ja tiedonhallintalakiin. Myös kuntalain pykälän 1 momentti 2 asettaa tietynlaisen arvoperustan kunnallishallinnolle: ”Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla.”

Kunnissa tulee olla myös kunnan omien käytäntöjen mukaisia arvoja. Kuntastrategialla on kunnan oman arvoperustan määrittelyssä keskeinen merkitys.

Arvojen määrittelyn lisäksi tulee kiinnittää huomiota, mitä kunnan arvot merkitsevät käytännössä. Pelkkä arvojen määrittely ei ohjaa vielä kunnan toimintaa, vaan arvot tulee myös avata. Parhaimmillaan arvot ovat perusteena päätöksille ja antavat taustaa strategioille valinnoille. Todelliset arvot näkyvät tekoina.

3.1 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Kunta kohtelee kuntalaisia yhdenvertaisesti. Päätöksiä tehdessä samanlaisten tapauksien tulee johtaa samanlaiseen ratkaisuun. Kunta ei aseta ketään perusteettomasti eri asemaan toisiin nähden syntymäperän, kansalaisuuden, uskonnon, sukupuolen, iän tai poliittisen tai ammattiyhdistystoiminnan tai näihin verrattavan syyn vuoksi. Kunta kunnioittaa eri väestöryhmiin kuuluvien oman kielen ja kulttuurin säilyttämistä sekä kaikkien asukkaiden kulttuurisia oikeuksia.

Kunta edistää toiminnallaan tasa-arvoa. Henkilöstöä palkattaessa pääsääntö on, ettei ketään suosita sukupuolen perusteella vaan pätevyys ja soveltuvuus tehtävään ratkaisevat. Kunnallisissa ja kuntien välisen yhteistoiminnan toimitelmissä (lukuun ottamatta kunnanvaltuustoja) on sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisistä syistä muuta johdu.

Kunnan työpaikoilla ei sallita kiusaamista, sukupuolista, rasistista tai seksuaalista häirintää eikä muutakaan sopimatonta käytöstä. Kunnassa noudatetaan hyvän kohtelun toimintaohjetta.

Kunnan tehtävänä on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja alueen kestävästä kehityksestä demokraattisia menettelytapoja noudattaen.

Päätöksenteossa otetaan huomioon päätösten vaikutukset. Kunnan toimialaan ei kuulu yritysriskien ottaminen eivätkä sitoumukset, jotka vaarantavat kunnan toiminnan jatkuvuuden.

Yrityksiä kohdellaan tasapuolisesti. Kunta kohtelee sidosryhmiään yhdenmukaisten periaatteiden mukaan ja pitää lähtökohtana, että myös ne kunnioittavat kunnan hyväksymiä eettisiä periaatteita. Viranomaistoimintaa ei käytetä hyväksi kunnan oman liiketoiminnan edistämiseksi.

3.2 Luottamus

Viranomaisen käyttää toimivaltaansa yksinomaan siihen tarkoitukseen, johon se on annettu. Asiat valmistellaan ilman, että jonkin yksittäisen henkilön, yrityksen tai yhteisön etua korostetaan yleisen edun kustannuksella. Viranomaisen toiminnan ja hallintopäätösten ratkaisujen tulee olla objektiivisesti ja asiallisesti perusteltavissa. Päätökset perustuvat tosiasioihin, ja tosiasiat arvioidaan puolueettomasti.

Kunta pyrkii toiminnallaan lisäämään kuntalaisten luottamusta päätöksenteon avoimuuteen, asianmukaisuuteen ja puolueettomuuteen. Kunnan toiminnan tulee objektiivisesti arvioiden täyttää hyvän hallinnon vaatimukset.

Päätöksenteossa huolehditaan asioiden riittävästä selvittämisestä ja asianosaisten kuulemisesta. Päätökset perustellaan ja ilmoitetaan, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainitaan sovelletut säännökset. Hallintotoimen ankaruusaste sopeutetaan toimen yleisen laadun ja kulloinkin kysymyksessä olevan intressin tärkeyden mukaiseksi.

Kunnan henkilökunta on ammattitaitoista ja asiantuntevaa. Henkilöstöä valittaessa tavoitteena on löytää kuhunkin tehtävään paras ja kyvykkäin henkilö. Kaikille annetaan mahdollisuus oppia työssään, työntekijöitä ja työtä arvostetaan, toisia tuetaan ja palautetta annetaan perusteluihin pohjaten. Työpaikalla vallitsee turvallinen psyykkinen ilmapiiri. Henkilöstön tulee hoitaa tehtävänsä asianmukaisella tavalla ja viivytyksettä.

Esimiesten tehtävänä on huolehtia, että jokainen tietää, mitä häneltä työssään edellytetään. Johdolla on vastuu yksikkönsä tulostavoitteiden toteutumisesta.

Luottamushenkilöt edistävät kunnan ja sen asukkaiden etua, tukevat kunnan henkilöstöä sekä toimivat luottamustehtävässään arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla.

3.3 Avoimuus

Kunnan viestintä on avointa, ajankohtaista, ennakoivaa ja totuudenmukaista, ja se antaa kuntalaisille, tiedotusvälineille, viranomaisille ja muille sidosryhmille riittävät tiedot päätöksenteosta ja palveluista.

Kunnan viranomaisen asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia. Ainoastaan laissa säädetyt tiedot ovat salassa pidettäviä. Kunta huolehtii asiakirjojen ja tietojen asianmukaisesta saatavuudesta. Kuntalaisten ja asiakkaiden tiedot käsitellään niitä koskevien säädösten mukaisesti yksityisyyden suojaa kunnioittaen.

Kunnan organisaation sisällä lähtökohtana on hyvä tiedonkulku. Avoin keskustelu edistää asioiden ja epäkohtien ratkaisemista. Palautteen antaminen ja vastaanottaminen ovat osa avoimuutta. Viestinnässä noudatetaan kunnan viestintäohjetta.

Kunnallisten toimielinten kokoukset valtuustoa lukuun ottamatta ovat kunnassa suljettuja. Suljetun kokouksen keskustelut ovat aina luottamuksellisia. Suljetussa kokouksessa käytyjä keskusteluja ei paljasteta ulkopuolisille.

Kunnan henkilökunta ja luottamushenkilöt ovat vaitiolovelvollisia tehtävässään tietoonsa tulleista salassa pidettävistä tiedoista ja asiakirjoista.

3.4 Puolueettomuus ja riippumattomuus

Kunnan luottamushenkilöt ja henkilöstö toimivat yleisen edun mukaisesti eivätkä tavoittele omaa yksityistä etua.

Päätöksenteon tulee tapahtua ennalta määriteltujen, yleisesti hyväksyttävien ja tasapuolisten periaatteiden mukaan (hyvän hallinnon periaatteet). Jos käsiteltävänä olevaan asiaan liittyy seikka, joka voi aiheuttaa puolueettomuuden vaarantumisen, henkilö on esteellinen eikä voi osallistua asian käsittelyyn. Henkilöllä on ensisijaisesti itsellään vastuu esteellisyytensä arvioimisessa. Esteellinen henkilö ei voi ottaa osaa päätöksenteon mihinkään käsittelyvaiheisiin.

Läpinäkyvyyttä edistetään kaikessa taloudellisessa toiminnassa korruption ja lahjonnan ehkäisemiseksi. Henkilökohtainen etu ei saa vaikuttaa millään tasolla päätöksentekoon. Toiminnan hyväksyttävyyden arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota siihen, miltä toiminta näyttää ulkopuolisen silmin.

Kunnan henkilökuntaan kuuluvan tulee välttää sellaisia henkilökohtaisia sivutoimia tai toimintaa, jotka voivat olla ristiriidassa heidän velvollisuuksiensa kanssa kuntaa kohtaan. Kunnallishallinnon ylimmille viranhaltijoille on asetettu suuremmat vaatimukset riippumattomuuden ja puolueettomuuden suhteen.

Viranhaltijat ja luottamushenkilöt ilmoittavat sidonnaisuuksistaan kuntalain mukaisesti. Henkilön tulee itse huolehtia siitä, että hänen tekemänsä sidonnaisuusilmoitus on ajantasainen.

3.5 Asiakslähtöisyys

Kunnan tavoitteena ovat laadukkaat palvelut, vaikuttavuus, tehokkuus ja taloudellisuus. Kunta kerää ja ottaa vastaan palautetta ja arvioi säännöllisesti palvelujensa laadun.

Päätöksenteossa ja palvelujen järjestämisessä asukkaiden näkemykset otetaan huomioon. Kunta huolehtii siitä, että asukkailla on keinoja näkemystensä esiin tuomiseen. Kunta huolehtii, että kuntalaisilla ja palvelujen käyttäjillä on monipuoliset mahdollisuudet osallistua kunnan toimintaan.

Viranhaltija neuvoo kuntalaista julkisten palvelujen käytössä ja viranomaisen käsiteltävänä olevissa asioissa. Asiakkaita kohdellaan kunnioittavasti ja asianmukaisella tavalla. Asiakirjojen ja päätösten kieli on selkeää ja ymmärrettävää. Viestinnässä otetaan huomioon kunnan eri asukasryhmien tarpeet. Asiakasta informoidaan asian käsittelystä. Asiat käsitellään ilman aiheetonta viivytystä.

3.6 Vastuullisuus

Virkavastuu tarkoittaa, että viranhaltija ja luottamushenkilö vastaavat toimiensa lainmukaisuudesta. Päätöstä vastaan äänestänyt tai eriävän mielipiteen ilmoittanut ei ole vastuussa päätöksestä. Esittelijä on vastuussa hänen esittelystään tehdystä päätöksestä, jollei hän ole ilmoittanut eriävää mielipidettä.

Päätöksentekijän on oltava kulloinkin selkeästi todettavissa. Luottamushenkilöt työntekijät toimivat omien rooliensa ja vastuidensa mukaisesti, luottamushenkilöt päätöksenteossa ja työntekijät operatiivisessa toiminnassa hallintosäännön toimivaltojen mukaisesti.

Luottamustoimen hoitaminen ja päätöksentekoon osallistuminen on luottamushenkilön virkavelvollisuus. Ainoastaan este tai esteellisyys oikeuttaa henkilön jättämään luottamustoimen hoitamatta. Toimielimen jäsenen ollessa estynyt tai esteellinen luottamustointa hoitaa varajäsen. Luottamushenkilön on ilmoitettava mahdollisesta poisolostaan kunnan hallintosäännössä määrätyllä tavalla.

Kunnan toiminnassa ei sallita minkäänlaisia väärinkäytöksiä tai vilpillistä toimintaa, eikä kunnan omaisuutta tai varoja saa käyttää oman edun tavoitteluun.

Kunnan työntekijä ei saa vaatia, ottaa vastaan tai hyväksyä lahjaa tai muuta etua, jolla vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan taikka joka on omiaan vaikuttamaan hänen toimintaansa palvelussuhteessa. Luottamus voi vaarantua, vaikka taloudellinen tai muu etu ei tosiasiallisesti vaikuttaisikaan henkilön toimintaan, jos se kuitenkin ulkopuolisen silmin saattaisi vaikuttaa niihin. Esimiesten on huolehdittava, että työntekijät tuntevat kunnan ohjeet ulkopuolisten kustantamien matkojen ja muiden taloudellisten etujen vastaanottamisesta.

Kunta torjuu aktiivisesti harmaata taloutta ja edellyttää sitä myös sopimuskumppaneiltaan. Kunta on aktiivinen yhteistyössään verottajan, muiden kuntien, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen kanssa, jotta kansallisesti ja kansainvälisesti voidaan ehkäistä harmaata taloutta.

4. Eettisyyden edistäminen kunnassa

Organisaation johdolla on korostunut rooli yhteisten arvojen toteuttajana. Johto huolehtii eettisten näkökulmien esille tuomisesta ja säännöistä sopimisesta, väärinkäytöksiin puuttumisesta ja seurauksista. Viranhaltijoilla ja luottamushenkilöillä on tärkeä asema eettisten periaatteiden toteuttamisessa käytännössä. Esimerkillä johtaminen tukee eettisen toimintakulttuurin luomista ja ylläpitämistä.

Seuraavilla toimenpiteillä edistetään eettisesti kestävää toimintaa organisaatiossa:

- Johto antaa omalla käytöksellään esimerkkiä ja lisää johtamisosaamistaan kouluttautumalla.
- Työntekijät ja luottamushenkilöt toimivat ja käyttäytyvät ja tekevät päätökset yhteisten arvojen ja eettisten periaatteiden mukaisesti.
- Luottamushenkilöt koulutetaan vaalikauden alussa.
- Henkilöstö perehdytetään Eettisiin ohjeisiin.
- Eettiset ohjeet ovat henkilöstön saatavilla, ja ne pidetään ajan tasalla.

5. Kunnan valvontajärjestelmä ja eettisyyden arviointi

Kunnan toiminnassa ei sallita minkäänlaisia väärinkäytöksiä tai vilpillistä toimintaa, eikä kunnan omaisuutta tai varoja saa käyttää oman edun tavoitteluun.

5.1 Sisäinen ja ulkoinen valvonta

Kunnalla itsellään on lähtökohtaisesti vastuu valvonnan järjestämisestä. Kunnan toiminnan ja talouden valvontajärjestelmä muodostuu sisäisestä ja ulkoisesta valvonnasta. Sisäinen valvonta on kiinteä osa jatkuvaa toiminnan ja talouden ohjausta ja seurantaa. Ulkoinen valvonta on kunnan toimivasta johdosta riippumatonta valvontaa.

Sisäinen valvonta on osa päivittäistä johtamista, jonka apuna johto voi käyttää sisäistä tarkastusta. Se on johtamisen ja hallinnon osa, jonka avulla johto saa organisaation toimimaan haluamallaan tavalla ja joka tuottaa johdolle riittävästi tietoa organisaation tilasta ja aikaansaannoksista.

Sisäisen valvonnan päätavoitteena on niiden riskien hallinta, jotka uhkaavat toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä on kuntalain mukaisesti vastuussa kunnanhallitus. Kunnassa kartoitetaan riskit kerran vuodessa.

Kuntastrategian, toiminnan ja talouden sekä sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan tavoitteet yhdistetään, jotta sisäinen valvonta ja riskienhallinta eivät muodostu erillisiksi toiminnoiksi. Tuloksellinen riskienhallinta on olennainen osa läpinäkyvää, laadukasta ja vastuullista päätöksentekoprosessia, jolloin se pitää sisällään riittävät vaikutusten arvioinnit ja perustuu tosiseikkoihin.

Omistajaohjauksen näkökulmasta konserniyhtiöiden laadukasta päätöksentekoa ja riskienhallintaa edistetään konserniohjeen määräyksillä, asiantuntevilla hallituksen jäsenillä sekä velvollisuudella hankkia kunnan kanta konserniohjeessa määritellyissä merkittävissä asiakokonaisuuksissa ennen päätöksentekoa.

Ulkoinen valvonta jakaantuu tarkastuslautakunnan arviointiin ja lakisääteiseen tilintarkastukseen.

5.2. Sisäinen tarkastus

Sisäisen valvonnan toteuttamisessa johto voi käyttää apunaan sisäistä tarkastusta, jolla varmistetaan sisäisen valvonnan toimivuus. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on selvittää johdolle, onko organisaation toiminta tavoitteiden, päämäärien ja toimintaperiaatteiden sekä säädösten ja määräysten mukaista. Sisäinen tarkastus tukee toiminnan taloudellisuutta ja tuloksellisuutta sekä johtamis- ja hallintojärjestelmän kehittämistä.

Sisäisellä tarkastuksella on myös tärkeä rooli kunnan eettisyyden arvioinnissa. Sisäisellä tarkastuksella on mahdollista eettisyyden arvioinnissa teettää kysely henkilöstölle tai organisaation eri tasoille. Arviointi voi kohdistua tiettyyn sisäisen tarkastuksen osioon, esimerkiksi johtamistapaan ja valvontakulttuuriin, johtamisen vastuullisuuteen, henkilöstöön jne.

5.3. Väärinkäytösten raportointi

Väärinkäytösten selvittäminen on ensisijaisesti esimiesten tehtävä. Henkilöstön on raportoitava havaitsemansa merkit mahdollisista väärinkäytöksistä tai rikkomuksista esimiehelleen tai muulle organisaation osoittamalle taholle.

Väärinkäytöstopauksissa viestinnästä vastaa osastopäällikkö. Viestinnässä tulee noudattaa Keminmaan kunnan viestintäohjetta sekä kriisiviestintäohjetta.

6. Eturistiriidat, taloudellisten etuuksien vastaanottaminen ja sivutoimilupa

Vastuulliset toimintatavat, kuten yhdenvertainen kohtelu, päätöksenteon puolueettomuus ja objektiiviset perustelut, sekä läpinäkyvät toimintatavat, tulee hoitaa niin, että ne kestävät myös ulkopuolisen tarkastelun.

Viranhaltijan ja muun luottamushenkilön kuin valtuutetun esteellisyydestä säädetään hallintolaissa. Valtuutetun esteellisyydestä säädetään kuntalaissa. Jos henkilöllä on sellainen suhde käsiteltävään asiaan tai asianosaisiin, että se vaarantaa hänen puolueettomuutensa, hän on esteellinen eli jäävi. Esteellinen henkilö ei saa osallistua asian valmisteluun eikä päätöksentekoon. Henkilö vastaa ensisijaisesti itse esteellisyyden ilmoittamisesta, arvioinnista ja ratkaisemisesta. Lähtökohtana on, että tulkinanvaraisessa tilanteessa on parempi jäävätä itsensä. Viranhaltijat ja luottamushenkilöt toimivat virkavastuulla, joten jääväämiselle tulee kuitenkin olla peruste.

Keskeiset luottamushenkilöt tekevät kuntalain 84 §:n mukaisen sidonnaisuusilmoituksen. Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle.

Vieraanvaraisuuden tulee tukea kunnan yleistä päämäärää sekä olla osatoimintona kunnan strategian suuntaviivojen mukaisesti. Vieraanvaraisuutta ja edustustilaisuuksia järjestämällä voidaan tehdä kuntaa ja sen palveluja sekä elinkeinoelämää tunnetuksi.

Viranhaltija on velvollinen tekemään sivutoimi-ilmoituksen silloin, kun sivutointa ei harjoiteta varsinaisella työajalla. Harkinta perustuu samoihin kriteereihin kuin muiden sivutoimilupien myöntämisessä. Sivutoimi voidaan myöntää myös määräaikaisena tai siitä voidaan päättää myöhemmin toisin, kun viranhaltijaa on kuultu asiasta. Sivutoimen pitäminen voidaan myös kieltää. Sivutoimilupaa ei voi antaa, mikäli viranhaltija tulee esteelliseksi, sivutoimi vaarantaa luottamuksen tasapuoliseen kohteluun tai on luonteeltaan kilpailevaa toimintaa. Viranhaltija on velvollinen tekemään sivutoimi-ilmoituksen silloin, kun sivutoimea ei harjoiteta varsinaisella työajalla.

Työsuhteisten osalta sivutoimiluvan antamisessa tai sivutoimi-ilmoituksen hyväksymisen harkinnassa mukaillaan samoja perusteita kuin virkasuhteisten osalta. Työnantajalla ei kuitenkaan ole oikeus automaattisesti kieltää kaikkea työntekijän vapaa-ajalla tapahtuvaa työn tekemistä, ammatin harjoittamista tai muuta elinkeinotoimintaa. Asiaa tarkastellaan kilpailevan toiminnan näkökulmasta.

7. Epäeettinen toiminta ja korruptio

Kuntaliiton julkaisun Korruptio ja eettisyys kunnassa määritelmän mukaan korruptiolla tarkoitetaan vallan ja vaikutusvallan väärinkäyttöä, joka todentuu lainvastaisena, moitittavana ja epäeettisenä toimintana. Kaikki korruptioksi määriteltävä toiminta ei ole rikoslain mukaan rangaistavaa.

Korruption erilaisia esiintymismuotoja voivat olla esimerkiksi:

- virka-aseman väärinkäyttö, lahjonta, lahjusten ottaminen ja pyytäminen
- petos, kavallus, varastaminen, yhteisten varojen väärinkäyttö
- uhkailu ja väkivallalla pakottaminen
- luottamuksellisen tiedon väärinkäyttö
- suosinta ja suosikkijärjestelmän ylläpito
- lakien ja määräysten kiertäminen
- tosiasioiden vääristely
- laitton seuranta ja tarkkailu
- velvollisuuksien laiminlyönti ja asioiden viivyttely
- huonon hallinnon suojeleminen ja salailu
- välinpitämätön johtamistyö ja
- epäreilujen ja epäasiallisten keinojen käyttäminen alaisiin.

Rakenteellinen korruptio hyödyntää laillisissa rakenteissa olevia mahdollisuuksia. Rakenteellisen korruption piirteitä esiintyy esimerkiksi poliittisissa virkanimityksissä, poliittisessa rahoituksessa, julkisissa hankinnoissa sekä epävirallisissa päätöksentekoverkostoissa (ns. hyvä veli -verkostot).

Korruptiolla on yhteiskunnalle useita haitallisia seurauksia. Korruptio heikentää kansalaisten perusoikeuksia, lisää eriarvoisuutta ja hidastaa taloudellista kehitystä. Korruptio vähentää ihmisten luottamusta demokratiaan ja päätöksentekijöihin.

Kunnassa korruption riskikohteita ovat esimerkiksi hankinnat, maankäyttö ja rakentaminen ja poliittisessa toimintaympäristössä toimiminen.

8. Lähteet

Korruptio ja eettisyys kunnassa, Kuntaliitto 2018

Ohje vieraanvaraisuudesta, eduista ja lahjoista / Kuntaliiton yleiskirje 17/2017

Korruptio ja eettisyys, Kuntaliiton verkkosivu osoitteessa

Eettinen ulottuvuus kuntajohtamisessa Kuntaliitto 2014

Oikeusministeriön julkaisema verkkosivusto [korruptiontorjunta.fi](https://www.korruptiontorjunta.fi)